

PRILOG PROUČAVANJU SUDSKE PRAKSE O NAKNADI ŠTETE ZBOG OZLJEDE NA RADU (1)

Sudska praksa u zaštiti na radu nije zanimljiva samo po presudama i njihovoj objavi za javnost. Raditi za sudsku praksu ne znači samo komentirati pravomoćne presude (presude koje nisu pravomoćne, u pravilu, se ne komentiraju na razini prava i odgovornosti u uređenoj državi). Presude jesu oblik dokazivanja prava i pravilne, odnosno nepravilne primjene zakona i propisa.

Suđenja se mogu pratiti i iz sadržaja sudskog rada, te se mogu uzimati činjenice i dokazi koji su bitni za sigurnost radnika na radu prema kriteriju zakona. To mogu biti organizacijske, tehničke, medicinske, obrazovne i ostale činjenice, ali ne mogu biti ocjene o odgovornosti pojedinaca i pravnih osoba i ne mogu biti činjenice o krivnji.

Zaštita na radu ima u svojem sadržaju organizacijske, medicinske, tehničke i socijalne aspekte, a o svim tim činjenicama moguća je rasprava i tijekom suđenja u prekršajnom, kaznenom i građansko-pravnom postupku. Tako je npr. moguće i dopustivo raspravljati o organizacijskim pitanjima željezničke nesreće u Rudinama bez obzira što kazneni postupak još traje na županijskom sudu u Splitu. To pod uvjetom da se ne diraju okrivljenici, njihova odgovornost i njihov subjektivni odnos prema događaju.

Ovome treba još dodati i okolnosti koje govore u prilog takvog ažurnog rada. Naime, u našoj

je državi zadnjih godina u modi tzv. arbitriranje. Forsiraju se razni oblici arbitraže i dokazuju prednosti takvog postupanja pred klasičnim suđenjem, jer navodno kratko traje i zadovoljava stranke u sporu. Možda je to i istina! Dobro je i korisno sve što ide prema sporazumijevanju između radnika i poslodavca, jer to smanjuje pritisak na sudove koji su i inače u neprilikama po opsegu suđenja.

Sasvim slučajno smo involvirani u konkretni slučaj u kojem se radi o ozljedi na radu i pravu ozlijeđenog radnika na naknadu štete zbog ozljede na radu. Naime, jedna osoba godinama je obavljala poslove rezanja kruha na stroju, te je jednog dana u nesretnom događaju odrezala prst. Nakon bolovanja i liječenja, oštećena osoba je zatražila naknadu štete od poslodavca. Poslodavac je u dvojbi tražio pravna mišljenja. Ocjenjivao je da nije ni u kakvoj obvezi plaćati naknadu. Odlučeno je da se tome suprotstavi, tj. da se radniku ne prizna šteta i naknada.

Za razliku od općeg mišljenja stali smo ispitivati činjenice pod kojima je nastala ozljeda. Najprije nismo pitali za zakon i propise, već tražili odgovore na sva pitanja činjenične naravi, a potom i sve što se oko toga događalo kao nadovezane okolnosti. Na oštećenu nismo htjeli utjecati, ali ni poslodavcu nismo povlačivali da dotična nema pravo na naknadu. Zašto?

Htjeli smo objektivno razmatrati cijeli slučaj. Naravno da nas je zanimalo stanje stroja i njegova tehnička ispravnost. Kakva je bila zaštita na dotičnom stroju? Je li prst mogao doći u zonu da bude odrezan? Je li bila u pitanju obična nepažnja? Koja pažnja se tražila za rad na rezanju kruha sa strojem? Je li dotična osoba bila osposobljena za rad na siguran način? Je li za rad na takvom sredstvu rada potrebna neka posebna radna sposobnost? Odgovore smo dobivali s jedne i druge strane, a neko vještačenje smo držali nepotrebnim. Naime, u sporovima zaštite na radu gotovo bez iznimke se traži tehničko vještačenje. Suglasni smo s tim pod uvjetom da se činjenice ne mogu utvrditi na razini običnog zdravog razuma. Na kraju krajeva, svaka presuda i stoji na razini zdravog razuma. Ako je npr. u konkretnom slučaju radnik godinama rezao kruh na dotičnom stroju, pa se ništa nije do tog nesretnog slučaja dogodilo, onda jedva još nešto treba dokazivati preko toga kriterija.

Slijedilo je logično pitanje koje i kakvo pravo u konkretnom slučaju treba primijeniti? Tu moramo čitateljima dati malo objašnjenje. Govoriti o pravu u jednoj državi ne znači govoriti o jednom ili nekim zakonima i propisima. To znači govoriti o pravnom sustavu, režimu prava u dotičnoj državi, a ne o pojedinačnim zakonskim odredbama čak i kad imaju sve sadržaje norme. Dakle, primijenit će se hrvatsko pravo.

Novo pitanje je bilo: Može li se o slučaju odlučivati bez primjene Zakona o zaštiti na radu? Nalazi li se u tom zakonu neka bitna norma za primjenu na konkretni slučaj? Odgovor je dvopak, jer se pozornost radnika na radu procjenjuje prema okolnostima za takve i slične slučajeve. Ako je radnik godinama rezao kruh za strojem na kojem se ozlijedio na radu, od njega se tražila posebna pozornost karakteristična za takav način rada. Tu se sad upliće i pitanje posebne osposobljenosti oštećenog. Je li unesrećeni znao sigurno raditi ili nije? Moglo bi se posumnjati ako nije bio osposobljen prema kriteriju zaštite na radu.

Ipak, držali smo korisnim konzultirati najprije Zakon o zaštiti na radu (dalje u tekstu: ZZR), jer

je to matični zakon koji osigurava sustav zaštite na radu kod poslodavca. Premda u tom zakonu ima odredba (čl. 2., st. 2.) u kojoj je izričito navedeno: "Prava, obveze i odgovornosti u svezi zaštite na radu uređuju se na izravan i neizravan način i propisima radnog zakonodavstva, mirovinskog osiguranja, zdravstvenog osiguranja i zdravstvene zaštite, tehničkim i drugim propisima kojima se štite sigurnost i zdravlje osoba na radu i drugih osoba te kolektivnim ugovorima." Nije, dakle, taj zakon sam mjerodavan. Treba uzeti i mnoge druge propise koji nisu ni spomenuti u citiranoj odredbi. Iz toga valja zaključiti da treba poznavati pravni sustav i hrvatsko državno pravo u cijelosti.

Prije nego zaključimo ovaj dio rasprave, još nam je jednom za primijeniti Zakon o zaštiti na radu. Riječ je o tome da se ZZR upustio u pitanje pozornosti radnika s kojom se rukovodi poslodavac i radnik u svakom pojedinom slučaju. To se u suđenju može i ne mora uzimati u obzir, ali je dobro kao uputa prema kriteriju zaštite na radu. Riječ je o članku 77. Zakona o zaštiti na radu koji glasi:

"(1) Radnik je dužan obavljati poslove s dužnom pozornošću, te pri tome voditi računa o svojoj sigurnosti i zdravlju kao i sigurnosti i zdravlju drugih osoba na radu.

(2) Smatra se da radnik radi s dužnom pozornošću kada poslove obavlja sukladno znanjima koje je stekao tijekom osposobljavanja za rad na siguran način te uputama poslodavca, odnosno njegovog ovlaštenika i to na način da:

- prije početka rada pregleda mjesto rada te o uočenim nedostacima izvijesti poslodavca ili njegovog ovlaštenika,
- pravilno upotrebljava strojeve, aparate, alate, opasne tvari, transportnu opremu i druga sredstva rada,
- pravilno upotrebljava propisanu osobnu zaštitnu opremu koju je nakon uporabe dužan vratiti na prikladno mjesto,
- pravilno upotrebljava i svojevrijedno ne isključuje, ne vrši preinake i ne uklanja sigurnosne naprave na uređaju koje koristi (stroj, aparat, alat, postrojenje, zgrada),

- odmah obavijesti poslodavca i osobu iz članka 18.a ovoga Zakona o svakoj situaciji koju smatra ozbiljnom i neposrednom opasnošću za sigurnost i zdravlje radnika, kao i o nepostojanju ili nedostatku uputa koje su dane za takvu situaciju,
- posao obavlja sukladno pravilima struke te propisanim uputama,
- prije napuštanja mjesta rada ostavi sredstva rada u takvom stanju da ne ugrožavaju druge radnike i sredstva rada,

- surađuje s poslodavcem, osobom iz članka 18.a ovoga Zakona i povjerenikom za zaštitu na radu.”

Svakako bitan je još i članak 76. ZZR-a, pa i još neke odredbe, ali samo u smislu usmjerenja stručnjacima zaštite na radu, a pravno se može bez tih odredbi pravilno suditi. Dakle, nije riječ o zakonskoj normi, već o pravilu koje se ima shvatiti dijelom zakonske norme, tj. dispozicijom za ponašanje adresata.

*mr. sc. Nikola Muslim, dipl. iur.
Zagreb*